

Теодора Рабовянова¹
(ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, България)

КЪМ ВЪПРОСА ЗА УПОТРЕБАТА НА КАУЗАТИВНИ ГЛАГОЛИ В ИНТЕРНЕТ

Teodora Rabovyanova
CAUSATIVE VERBS IN INTERNET

Резюме: В статията наблюдаваме глаголи, които се използват в интернет речта и в битовото общуване. Обособени са 2 групи: нови преходни глаголи и бивши рефлексивни глаголи. Придружени са от формула, за да се визуализира граматическата промяна, и от типичен словообразователен или семантичен модел.

Abstract: The paper examines verbs, which are commonly used in the language of Internet or in our daily conversations. We differentiate 2 groups: “new” transitive verbs and “ex-reflexive” verbs. Each group is accompanied by formula to visualize the grammatical change and by typical word-forming or semantic model. We analyze different examples from internet sources.

Ключови думи: преходност – непреходност, възвратност – невъзвратност, каузативност, глаголи неологизми и оказионализми

Key words: transitivity – intransitivity, reflexivity – dereflexivity, causality, “strange” verbs (verbal usationalism, neologism)

Отиди ме до тоалетната, преди да си легнеш (Go me to the bathroom before you go to bed), Не ме шегувай (Don't giggle me). Според Стивън Пинкър „това са примери за каузативното правило, каквото има в английския и в много други езици; съгласно това правило значението на непреходния глагол „става нещо“ се трансформира в значение на преходен глагол „правя нещо да стане“... (Пинкър 2007:

¹ t.kurteva@uni-vt.bg.

326). Авторът допълва, че „каузативното правило се прилага при някои глаголи, но не и при други; от време на време децата се увличат и преминават границата“ (Пинкър 2007: 327). Но, както ще видим, не само децата са способни да създават подобни новообразувания: *Аз го шегувам*, той вдига рамене и чака (*заглавие*) Руският посланик Юрий Исаков вдига рамене и чака, обяви Бойко Борисов /www.mignews.info/.

Употребите, които са обект на анализ, обикновено остават извън книжовната норма, но в интернет речта и в разговорната реч са редовни и придобиват стилистични нюанси. Ето само малка част от ексерпцията²:

- *Забремени* мен, а избра нея /po-krasivi.net/;
- Веднага се повдига темата за, видите ли, протеините, мускулите и калориите, на които аз вече се научих да *кима* умело глава като обигран психотерапевт /goodnaturedfood.org/2014/05/08/;
- Александров: Пламен Константинов ме „*светна*“ за Скаут лигата /www.bulgaria.utre.bg/;
- Един безценен дар от пчелите *стопира* инфекциите /www.mila.bg/;
- Ако да действаш и бъди сериозен иначе зимата ще те *фалира* /www.kaldata.com/forums/;
- ...все още умуваме надписването как да го направим, а и чакам едни перлички майка ми да ми донесе от Англия за да ги *финализирам* /forum.svatbata.bg/;
- с мин. осигурителен доход, пък то и молбичка за неплатен ще да няма, пък дните закотвени в трудовата книжка, ама ...хич не ги *чаткам* тия работи:))) /www.odit.info/;
- Димитър Пенев *захвана* частен бизнес /donbalon.eu/;
- Вчера се опитах зорлем да го „*зомбирам*“ мойто пред телевизора за половин час, за да си свърша малко работа, е не ще и не ще /www.bgdomaking.com/;
- След като *изкачвам* и това било, гледките стават неповторими /gergana-popova.blogspot.com/;
- Така се запалих да ходя из планините и да *катеря* върхове /www.marica.bg/;

² Примерите не са коригирани, запазени са графиката, правописът и пунктуацията на техните автори.

• Ам за жените съм съгласен, ама признавам, че доста по-голям процент – демек все повече жени са директни (е, то верно аз *отлюспвам* тия дете много плямпат, а нищо не казват – личен подбор) – но тва не може да заличи общото впечатление... /forum.uni-sofia.bg/forum/;

• Крисчън Бейл се сблъска с първата роля, която го *отказа* от филм /www.avtora.com/;

• Ето така ме *подхлъзна* моят мил мъж /clubs.dir.bg/;

• Е, това понякога ми струваше скъпо, но често ми даваше сили да *сбъдвам* чудесата, за които се бяхме разбрали миналата Коледа /www.nevibodjukova.com/;

• Как да я *сдобря* с душа и процедурата „къпане“? /www.bg-mamma.com/;

• Буквално отворих сърцето си и ума си и си *случвам* чудеса – на себе си и на хората около себе си /www.intunitycoaches.com/; ...седа като дърво да чакам какво ще се случи... свикнала съм нещата да ги *случвам* аз... /pickup-project.net/. И така преди години това беше моята мотивация „Кажи ми, че нещо „няма как да стане“ и само стой и гледай как го *случвам*“ /blog.ivodimitrov.pro/;

• През последните 15–16 дни ги усещам болезнено върху себе си. Не е възможно никой да ме *страхува* /www.mediapool.bg/;

• При условие, че не *чалгизираме* четирите теми... /hardwarebg.com/.

Идеята, че глаголите менят граматическата си характеристика и от непрякообектни стават прякообектни, не е нова. Още Станьо Георгиев прогнозира, че ще нарастват глаголите, които си „спестяват“ предлог поради езикова икономия (*прескачам през препятствия* и *прескачам препятствия, напомням на нещо* и *напомням нещо, катеря се по стената* и *катеря стената*). Влияе и представката чрез семантичното дублиране на предлога (който лесно може да отпадне). Припомняме за връзката между префиксация и транзитивация: „...в българския език префигирането на глагола много често го транзитивира...“³ (Баракова 1999: 461).

³ „Част от глаголите в група I са префигирани – прекрача, премина, – а префигирането на глагола е един от начините за транзитивирането му. Голяма част от префигираните глаголи в българския език – особено с резултативни начини на действие – са преходни“ (Баракова 1999: 457).

Забелязаната тенденция на нарастване на преходните глаголи се обвързва не само с проблема за синтетизма и аналитизма, но и с други благоприятни особености в езика ни:

1. „В българския език има глаголи, при които глаголните форми със *се* и без *се* приблизително се покриват по значение...

2. Транзитивацията на непреходни глаголи и дерективацията на възвратни глаголи се срещат в широкия узус, например: Аз това го мога. Този път го ходя всеки ден по два пъти. Трамваят върти на „Ситняково“. Искам да го помисля малко това...“ (Баракова 1999: 461–462).

3. Средство за създаване на стилистичен ефект (най-вече в поезията, но и в разговорната практика с хумористична цел или за иронизиране).

4. Средство за жаргонизация на езика, като непринудената разговорна реч, освободена от официалност и стерилност, е естествена среда за поява на нестандартни, дори шокиращи употреби, които при подемане (във интернет речта или в онлайн издания на сензационни теми) са на път да се превърнат във вътрешностилова норма за даден тип общуване.

Същевременно повечето примери са илюстрация, че „в съвременната българска реч при глаголите протича интензивна семантична трансформация чрез приписването им на каузативност, която изисква активен субект (агенс), при това променя субектния (непреходен) глагол в обектен (преходен), т.е. трансформацията се отразява не само върху предиката, но засяга и неговите разширения...“ (Буров 2015: 15). Но в примерите ни не всички глаголи са истински каузативи, т.е. не винаги е възможна семантична трансформация «правя някого/нещо да...», срв. *стопирам* «правя някого/нещо да спре», *зомбирам* «правя някого да се зомбира», *фалирам* «правя някого/нещо да фалира», *усмихвам* «правя някого да се усмихне», *чалгизирам* «правя някого/нещо да се чалгизира», от една страна, и, от друга страна, невъзможните *«правя да бягам», *«правя някого да дрънка», *«правя някого да кима» и т.н.

Подобни глаголи стоят в периферията на каузалността. При по-широко разбиране за каузативите тук се включват и глаголи, които се транзитивират, без да са каузативни. В някои изречения все пак се забелязват следи от агентивност (напр. кимам, контрирам, боря, здра-

висам, стационаiram), но без параметрите засегнатост на обекта и постигане на промяна (Братанова 2010: 15), в други – само изместване към транзитивността с възможност да присъединяват пряко допълнение (примери: Т.е. ако цял ден ядеш банички, чипс, кексчета и пасти и вечерта *бягаш* 30 минути ефектът ще бъде, че няма да напълнееш /fitnesinstruktor.com/; *Дрънкам* два телефона – и нещата се оправят /www.faktite.bg/; И така, въоръжена с това познание, *навигирам* мътните води на родителството, в които съм едновременно учител и ученик /www.jenatadnes.com/; Ако може и да си *туниngoвам* профила също /forums.bgdev.org/; За мен това беше урок и от онзи ден не съм спрял да *циментирам* отношенията с хората, да бъде „бетон” /slava.bg/). Интересно е да се наблюдава поведението на тези „несигурни“ глаголи – дали в бъдещ момент ще придобият някаква каузативност.

От анализирания материал на транзитивация са подложени 25 невъзвратни непреходни глагола, транзитивацията се комбинира с дерективация в 25 възвратни непреходни глагола. Вече маркирахме по-широкия „прочит“ на каузативността. Предстои да разгледаме последователно двете групи, като за всяка представяме формула (за да открием граматичната промяна), типичен словообразователен/семантичен модел, както и избрани примери от ексцерпирания материал.

I. Първа група. Нови преходни глаголи. Формула: V + direct object /нещо/; – Прер /елиминиране на предлог/. **Модел:** от невъзвратен непреходен → преходен глагол.

Активни са определени лексикални групи. Напр. лексеми с обща сема ‘издавам, произвеждам звук, шум’ (Димитрова 1988: 442) – *дрънкам, разцъквам, тракам, цъкам, чаткам, чукам*. Семата ‘повторение на звук’ се съхранява и в преносните им значения.

Разколебането на непреходността се наблюдава във второто значение на **дрънкам** (удрям, разлюлявам нещо, та издава такива звуци) → *дрънкам* (вариант *удрям*⁴) *звънеца*. Примери: Председателят

⁴ Доайенът Стефан Данаилов отказва да *ударя* звънеца на парламента (заглавие) Стефан Данаилов ще е доайенът и на 43-ия парламент и трябва да *ударя* звънеца на първото му заседание /www.faktor.bg/. Транзитивация има в шесто значение (Прен. Разг. Кого. Моля нетърпеливо, като повтарям често молбата си. Дрънкаше баща си да и купи шлифер /<http://technik.info/>).

на Народното събрание не е техническо лице, което само *дрънка* звънеца /www.faktite.bg/. От два дни *дрънкам* звънеца на Двойния стандарт, ала няма кой да ме чуе /www.segabg.com/. Помоли го просто да не *дрънка* звънеца, като карате /www.teenproblem.net/forum/archive/.

Глаголът **разцъквам** е от т.нар. интернет жаргон и като транзитивен присъединява разнообразни преки обекти (игра, каналите, програмки, харда, сайта, новите екстри, нещо, телефона, волана, стратегия, съобщения, програми, нега, грамофоните, канали, менютата⁵). Подобна семантика имат **цъкам** – непрефигиран вариант на разцъквам (Примери: Аз в работа не мога да спра да *разцъквам* Фейсбук пък /forum.clubpolitika.com/; Фетел: Нямам фенове, защото не *цъкам* Туитър /www.7sport.net/. Обичам да *цъкам* игрички..., обичам да *цъкам* цигарки /www.zamislitel.com/. Значи в началото просто компютъра не се включваше *цъкам* копчето *цъкам* *цъкам*, но не става /forums.softvisia.com/. Уиндоус-а ми е забил на този екран и не ми дава да *цъкам* нищо /www.kaldata.com/), **чаткам** (...чак трепери да го взема; ами това от нас – все нямам време през деня да пиша, че като почна да *чаткам* клавишите и той се буди /club.biberonbg.com/), **чукам** (за принцовете и техните рози, ядно *чукам* клавишите, на моята модерна пишеща машина /dodnesback.blogspot.com/)⁶.

Чаткам в жаргонното си значение ‘разбирам’ се нарежда в синонимния ред на глаголите *разбера*, *вдяна*, *загрея*, *включа*, *чактисам*⁷. В колокацията си включва име със значение ‘научен обект’ (математиката, езици, нещата).

Семантичният признак ‘инструменталност’ присъства и в **тракам** → *тракам* (със/ с) *зъби*, *токове* (Кметството в Църква пред затваряне, хората *тракат* зъби от студ... (*заглавие*) Гориво няма, а няма и

⁵ Срв. Взах да *разцъквам* станциите напред назад и в един момент и звука изчезна и умря /www.volvoclub-bg.com/forum/. *Разцъквам* напоследък едни нови приоритети /www.segabg.com/.

⁶ Примерите са еднотипни: Представи си, че всичко което пиша ти го знаеш, а аз напразно *чукам* клавишите на клавиатурата и само разводнявам темата /www.download.bg/. Едва *чукам* клавишите, да не говорим какъв зор е да отворя мобилния, че е с тъч скрийн } :-> /forum.svatbata.bg/.

⁷ По принцип ги *чаткам* задачите, ама това не можах да го *чактисам* /www.bgjargon.com/.

пари за доставката му и работещите там *тракат* зъби от студ /reg-niktoday.net/).

Към областта на жаргона отнасяме конструкциите с глаголите **светвам** и **снасям**. Типично разговорни са изразите *да светна лампата*, *светна ме* (Карстен Рамело: Бербаатов ме *светна* за вашите курорти /www.7sport.net/). Но непрекъснато се превключва между пряко и преносно значение (Апаш: *Светвам* лампите, за да крада лесно /www.standartnews.com/; *Светвам* лампата, вие решавайте! Вземам повод от интервю на Ивайло Манджуков пред „Тема: Спорт“, за да дам сигнал, да натисна бутон, да *светна* лампа⁸ /www.prosport.bg/news/).

Снасям също е жаргонно маркирано (Връщам се предколедно от Виена и ви *снасям* инфо от първа ръка /cindy.blog.bg/; *Снасям* ви готовия отговор /pickup-project.net/forum/. Отивам като бял човек, *снасям* кинтите и задавам въпрос как ще ми изплатят няколко щети които имам по колата... /forums.mbclub.bg/. Ако не се разберем много, трябва да теглим чоп и какви ще ги чина, ако ми се падне да ѝ оправям вратата, токетата на обувките, да ѝ нося чантата или да ѝ *снасям* джобни /www.bukvite.bg/).

Непрекъснато се попълва подгрупата на чуждите глаголи (*контрирам*, *навигирам*, *стартирам*, *стопирам*, *стагнирам*, *фалирам*, *финализирам*; *пазарувам*⁹). Суфиксите **-ира-** и **-ува-** са характерни по принцип за интелектуализираната сфера на езика. Примери: Но веднага *контрирам* милото със следното... /forum.svatbata.bg/; А да *контрирам* въпроса – „Ти що си търсиш повод да се чувстваш възмутен и огорчен?“ /forum.abv.bg/; Аз лично не успях да се вредя, но се

⁸ В жаргона ‘светвам лампичката’ има ново значение ‘Предупреждавам за нещо опасно’ /www.bgjargon.com/word/meaning/.

⁹ При *пазарувам* по-рядко от абсолютната употреба се откриват примери с изрично посочване на обекта на действието, подобно на вътрешно допълнение: Ще си *пазарувам* фарове, някой иска ли? /www.offroad-bulgaria.com/. Как умно да *пазаруваме* храна? /forum.framar.bg/. Глаголен неологизъм е десубстантивният глагол *спрейвам* (Атанасова 2013). Примерите са предимно от специализирани форуми: Но ме мързи вече да печатам стикери, да *спрейвам* лакове... свирня да има /forum.muzikant.org/. Не ми върви бояджийския занят... та съм се отказал отдавна да *спрейвам* каквото и да било /forums.data.bg/.

надявам да *навигирам* Тошко на новата му кола /www.denislavgeorgiev.eu/; Доволен съм, че за малкото време, за което управлявах създадената от мен институция, успях да раздам и дивиденди, както и да *стагнирам* разходите до такава степен, че за смях на всички служебният ми автомобил бе москвич вместо лъскава западна кола /angel-yordanov.blogspot.bg/2011/10/blog-post.html/; Ако на товарителницата пише фирма няма кой да го върне, ако няма касова бележка, направо не ги мисля, гаранция ако не ги *фалирам*, ще ги върна в предучилищната 😊 /www.predpriemach.com/; В тази посока мога да ви споделя, че имах една много интересна среща и ако успея да я *финализирам*, ще бъда много горд /www.bgsever.info/.

Всеки от глаголите изпъква с обвързаността си с определена сфера на общуване, подсказана от стилистичния нюанс: **навигирам** може да се етикетира като техницизъм, но в примерите се сдобива с поетически привкус (Аз *навигирам* своята Земна сила, синхронизирайки галактическата еволюция /www.pan-bg.com/. Тя прави това като *навигира* вниманието ти към онези аспекти от живота, които имат нужда от внимание, грижа, или освобождение... /indigota.com/), **стагнирам** и **фалирам** са от финансовата сфера. Но с последния глагол примерите са експресивни и изразяват субективно отношение на субекта на изказването: Внимавай как се обръщаш към българите, защото ще те намеря, ще те *фалирам*, ще те купя и ще изкарам и теб и жена ти на магистралата боклук такъв /offnews.bg/. Не го корете – в гените му е, че е неадекватен хвалипръцка, и това, че *фалира* България... /www.segabg.com/. В книжовния език е нормална абсолютната употреба на преходното глаголно значение, което съвпада формално с „реализацията на непреходното глаголно значение“ (Баракова 1999: 457).

Интересни са глаголите **стартирам** (И ако се наканят да почнат април-май, то със сигурност ще се намайсторяват цяло лято поне до август-септември и отиде сезона и съответно всичко ще стане на барабарони... дано да не почват преди юли, че поне да мога да ги *стартирам* пролетно и после да ги *стагнирам* лятно /cactus-bg.com/fogum/), **стопирам** и **финализирам** (Как да *стопирам* болестта още в началото? /www.bg-mamma.com/; другата седмица *финализирам* разходката и те викам да си кажеш мнението... /www.archive-bg-2013.com/). Вече функционират като своеобразни фазови глаголи,

задаващи началото или края на действие, състояние, процес. Хипотезата ни се подкрепя и от многото примери, и от разнообразието при семантичната съчетаемост с прякото допълнение. При *стартiram* регистрираме само единични примери. Обяснение за аномалията би могло да е наличието на единствен синоним за израз на значение ‘начало на действието’ (започвам), но няколко конкуриращи се лексеми в значение ‘край’ (приключвам, завършвам, свършвам).

При глаголите, които от непреходни стават преходни, се активизира семата ‘каузация’ (Баракова 1999; Норман 1979), срв. НЯКЪДЕ ОТ ВЪТРЕ – *СТОПИРАМ СЪДБАТА* /bg-bg.facebook.com/. Щит срещу болестите: Мукоплант *стопира* кашлицата /zdrave.ws/; Как да си *финализирам* DVD дисковете? /forums.data.bg/. Според Хр. Пантелеева именно за непреходните глаголи на **-ирам** „е знаменателно едно усилено „придвижване“ на лексикалните единици към т.нар. каузативност, множене на т.нар. каузативи – по приемливи или неприемливи (с оглед на езиковата култура, на езиковата правилност, както се казва) начини...“ (Пантелеева 2005: 224).

По-сериозна промяна на характеристиките на глагола (освен преходност – непреходност) има при забременявам/забременея → **забременя** някого. Словообразователният модел е актуален – формата е само в 3 л., ед. ч.: той я забремени, примерите са, меко казано, пикантни, но обикнати от жълтите издания, т.нар. „публицистична чалга“ (Чакърова 2003). Срв. Скандал: Галин *забремени* 20-годишната Моника, тя иска сватба... /www.kliuki.bg/. Bravo! Иван *забремени* Ирина, Вихра беснее /skandalno.net/.

Друг модел се оформя при глагола **помислям**. След изпадане на предлога *за* се освобождава място за пряко допълнение, по-точно кратката лична местоименна форма – помислям (си) го това. Че процесът на транзитивация не е напълно завършен и установен, проличава от присъствието във всички примери на частицата **си** (= за себе си). Примери: Съдиите или са слаби, или са страхливи – не искам да **си помислям** нещо трето /inews.bg/. Не искам и да **си помислям** психиката на момичето в момента, дано родителите не реагират агресивно и да не се случват повече такива неща... /rodopi24.blogspot.bg/2013/08/25/. Аз по принцип си ходя на солариум, но като

бях бременна доктора ми каза изобщо да не **си** го *помислям* /www.mamaibebe.com/forums/.

Непреходните глаголи за движение *бягам, кимам, минавам, стигам*¹⁰ елиминират предлога (по, за, с, през, до) и започват да функционират като транзитивни без каузативна семантика. При тях в позицията на подлог е субектът на действието (инициатор).

II. Втора група. Бивши рефлексивни глаголи. Формула: V + direct object /нещо/; – се /елиминация на възвратна частица/; – Прер /елиминирание на предлог/. **Модел:** от възвратен непреходен → непреходен глагол.

Глаголите са подложени едновременно на **дерекфлексивация** и на **транзитивация с цел приписване на каузативност (тип сбъд-**

¹⁰ Специфичното ляво обкръжение на **бягам** показва отстраняване на предлог (по/за) и безпредложно прилагане на пряко допълнение в значение за разстояние или време (*тази дистанция, разстояние, отсечка, 10 минути, марафон*), като регистрирахме само темпорална семантика: Вероятно можете да *бягате* 90 минути след леко, високовъглероден ядене /runningzone.bg/. Колко секунди/минути ги *бягате* 300 метра? /cs-bg.info/forum/. **Кимам** се използва факултативно с предлога с (*кимам глава*) и фигурира ту като непреходен, ту като преходен, съчетан „с пряк обект със значение на движение на части от тялото: кимна (с) глава, махна (с) ръка + признак [+ инструменталност]“ (Баракова 1981: 6). **Минавам** отстранява пространствения предлог *през* (Вече съм на ул. “Норebroгаде”, искам да намеря номер 55, но се оказва по-важно да внимавам, когато *минавам* пресечките /www.sofiabikerental.com/). Прокрадва се и тенденция към абстрахиране и привличане на абстрактно съществително име (Възпитателката Даниела: *Минавам* всяко изпитание с мисълта, че децата ми заменят минусите в знанията си с плюс в живота /offnews.bg/). При **стигам** редовно се изпуска *до* в локално значение (Крив съм, ляв съм, изправя ли се – небето *стигам* /гатанка/; Та за да *стигам* педалите седалката ми е максимално напред... /www.offroad-bulgaria.com/. В шеги и закачки *стигаме* селото и оставяме колата преди последните къщи /www.bgnow.eu/). В един и същ пример са налични и двете употреби – безпредложна и предложна (Вървя из Габрово и *стигам* ул. Опълченска. После *стигам* до ул. Ген. Столетов /youcomments.com/). Прякообектният синтактичен детерминант е конкретен (върха, втория триместър, шосето) или абстрактен (пределите на падението, набеязаната цел, срв. Писна ми да *стигам* нищото!!! /www.hulite.net/).

вам/случвам ‘права нещо да стане’), които могат и да са **прагматични** (подч. мое – Т.Р.), срв. *страхувам, срамувам, усмихвам*. Процесите са разгледани в детайли от Стоян Буров като „спонтанна промяна «унищожаване» на възвратността“ (Буров 2017а: 41–52; Буров 2017б: 25–34). Примерите илюстрират явлението ocasionална конверсивна дереклексивация и каузативация (Буров 2017б: 29), чиято същност е в появата на различен участник в ситуацията (инициатор, каузатор) като нов подлог, който отпраща „традиционния“ подлог вече в позицията на пряко допълнение. Вниманието е предизвикано от очакването за възвратен глагол и появата на невъзвратен: напр. вместо загаджа се с някого¹¹ → загаджа някого. Открихме няколко „медийни“ примера: Синът на Бекъм *загаджи* дъщерята на Моуриньо /заглавие, topsport.bg/. ДесиСлава *загаджи* Зарко, запича му ориз с онлайн видео и снимки /www.slusham.com/; Алекс Раева “загаджи“ Малин Кръстев в сериала „Седем часа разлика“ /www.ekrana.info/. Приликата с модела на **забременя** е по дефективност на парадигмата – отново само 3 л., ед. ч., но отсъства признакът ‘мъжколичност’.

Обособяват се и глаголи от сферата на спортната терминология или със сема за движение: *боря, изкачвам, катеря, подхлъзвам*. Диана Иванова споменава глагола **боря** във връзка с неправилната глагол-на реакция: „придобиване/загуба на възвратност: дишам се, изстрелям се; катеря (върх), боря (болест)“ (Иванова 2013: 193). Примери: *Боря* носталгията по Пловдив с работа /www.marica.bg/. Лоши пейзажи :сгуз:, отивам да *боря* мъката в ЦС, докато не излезе и МГО за РС... /www.forplay.bg/ forums/. Дийп рилиф, диклак, фастум гел, волтарен... опитай ги, аз също *боря* травма на рамото /www.bb-team.org/ forums/. Вече съм си направила план как да *боря* мъката от завършека на Дневниците докато чакам старта на кръвта /m.bg-mamma.com/.

Синонимните **изкачвам** и **катеря** имат еднакво ляво обкръжение като непреходни глаголи (+ се, + по) и предимно пряк обект в пространствен смисъл (*изкачвам/катеря планината, върха, баура*). Срв. Когато вървя по нанаторнище или *изкачвам* един етаж стълби, не се задъхвам /www.catestonline.org/. *Катеря* малки улички /www.klassa.bg/. Появата на абстрактно пряко допълнение въздейства по-

¹¹ Вж. Рабовянова 2016.

силно поради неочакваното съчетание и излизането от традиционните рамки: ОЦЕ КАТЕРЯ МЕЧТИ /ambroziiia.blog.bg/.

Възвратният глагол *подхлъзвам се* съдържа сема за движение в прякото си значение, но е подложен на дерективация и транзитивация в своето преносно жаргонно значение ‘лъжа, мамя’ → **ПОДХЛЪЗВАМ** (някаго): Никога не съм искал да го *подхлъзвам*, това е просто неколегиално /www.znam.bg/com/; @biaago – недей да го *подхлъзваш* човека... /www.predpriemach.com/¹².

Следващата подгрупа лексеми са чуждите думи, суфигирани с наставки *-ира-, -изира-, -ова-*: *зомбирам, перфекциони(зи)рам, стационарирам, стресирам, тонирам, трансцендирам, тунинговам, хармонизирам, хоризонтирам, циганизирам, циментирам, чалгизирам*. По словообразователен строеж те са десубстантивни образувания, различаващи се по стилистична оцветеност или принадлежност към лексико-стилистична парадигма.

В Речника на новите думи (РНД) не е посочен възвратен корелат на транзитивния глагол, но смятаме, че **зомбирам** вече е елиминирал възвратната частица *се*. В новите речници нашествието му е видно от лексикографското описание (прен. Оказвам психологическо въздействие върху някого с цел да го накарам да мисли и действа по определен начин, да го превърна в зомби /РНД/; прех. 1. Превръщам някого в зомби. 2. Оказвам силно психическо въздействие върху някого, което сковава волята му, манипулира го /РНДЗ/), където на преден план изпъква семата ‘каузативност’¹³. Сrv. Няма да *зомбирам* фенове на други отбори да подкрепят „Левски“ /www.bgjargon.com/. А ако има някой, който смята, че си правя купона тук, или пък се опитвам да „*зомбирам*“ някого... И за да не се извъртят нещата, че

¹² Ексерпцията показва и употреби в спортния дискурс: ...миналата година го *подхлъзна*, пък сега фаворит бил:)) /коментар на заглавие Вавринка: Джокович е големият фаворит на Ролан Гарос; www.tenniskafe.com/; в политическата сфера: Николай Апостолов *подхлъзна* политиканите и играчите в Общински съвет на Варна... /bgsniper.com/.

¹³ Афиксалният модел е морфологичен начин за израз на каузативните отношения в българския език според Б. Норман: „обиждам се (възвратен) действие / състояние’ – обиждам (невъзвратен, преходен) каузиране на действието / състоянието’, излагам се – излагам“ (Норман 1979: 25).

мога да „*зомбирам*“ или да източа енергетиката на човека, който има желание да му отговори компетентно /forum.xnetbg.net/. Не искам като родител да ги *зомбирам* в пренебрежение и дори в омраза към българското, т.е. към самите тях /assa-m.com/.

Глаголът **перфекциони(зи)рам** се е превърнал в дума сателит, всичко може да се „подобри“ – от техническата сфера през съдебната (...доказателства изредени, но първо трябва конструктивно да вида кво мисли народа за да си *перфекционирам* доказателствата /ouim.org/forum/) до абстрактното и обобщеното (Според мен има доста голяма наклонност да „*перфекционизира*“ света /www.clubastrology.net/. Не че не ми харесва *перфекционизирам* нещата, просто като пиша 4,5 проекти, вече нямам желание за перфектна работа... /forums.bgdev.org/).

Подобен развой претърпява **хармонизирам**, но с предпочитание към разширяване с пряк нематериален обект (енергията си, тялото и душата си, разклатеното си здраве, средата около себе си, повелите на, силите, собствената си същност, нещата, любовните отношения, желания и мечти, чакрите). Неслучайно примерите са обяви с астрален или трансцендентален характер (*Хармонизирам* разклатени взаимоотношения! /kurivam-prodavam.net/) или изказвания, свързани със здравето ни: По-скоро да поискам мнение, с чай от джоджен и от градински чай, ще успее ли да *хармонизирам* организацията си /dreamland-bg.com/.

Стационарирам често е белег на маниерничене, понеже се предпочита непознатата „учена“ дума вместо българската ‘поставям’ (С бебе Севън отиваме на работа.....тъкмо го *стационарирам* и чувам котешки плач през отворения прозорец /bg-bg.facebook.com/; Ползвал съм я и със сигурност тя имаше въпросните „знаменца“, но нямам спомен да са се фиксирали точно „до часовника“, а по-скоро се рееха „по десктопа“ (не съм и търсил начин да ги *стационарирам*) /hardwarebg.com/forum/), оттук и ироничния/критичен отгънък (Да ти призная, ако някой 70 годишен юнак тръгне да скача на 19 годишната ми дъщеря... хич няма да ми пука за динамичния му обмен и пространствените му премествания... ще го *стационарирам* в пространството директно /forum.all.bg/. Но от сряда го обещават да е вече пролетно

(нямат търпение, вече) така, че и аз смятам да ги *стационаiram* по местата им /forum.flowersnet.info/).

С подобно значение е **хоризонтирам** (статив, колата, фотоапарата, седалката, леглото, машината, линиите, снимка, картина, надпис). Подтик за създаването му е езиковата икономия (по-кратко е от ‘поставям право’) с допълнителен стилистичен нюанс на прецизност в техническо отношение, срв. Ако *хоризонтирам* волана, колата си тръгва откровенно вляво /www.mitsubishi.bg.com/.

От научната сфера в интернет речта преминава **трансцендирам**. Семантиката му (правя/виждам, мисля нещо, надминаващо ‘познаваемостта’) изключва сферата на конкретното и вещественото (Не, не съм преминал към тъмната страна, а по-скоро *трансцендирам* вземането на страна /padreantonii.blog.bg/).

Всички примери от втора група подкрепят наблюдението на Пенка Баракова, че „...възвратният глагол е морфологично по-сложен, а невъзвратният – съответно по-прост. Получавайки невъзвратно съответствие, възвратният глагол – вече невъзвратен – разширява своите възможности, защото се сдобива със способността да подчинява пряко допълнение...“ (Баракова 1999: 462). На тези изменения се дължат и транзитивните употреби на **стресирам**. Примерите са с насоченост към здравната сфера: Как да отбия малкия без да го *стресирам*? /www.bg-mamma.com/. Шумът *стресира* организма/lekuva.net/. Устойчивост проявяват съчетания с част от човешкото тяло (Добре *стресирах* мускулите и сега те растат! /www.fitwell.bg/. Вероятно това е така, защото не е нужно да *стресирам* много мозъчните си клетки, които са постоянно изложени на микровълнови лъчения... /georgi.geek-bg.com/).

Към сферата на преходността се придвижват още глаголите **тонирам** (Помощ, къде мога да си *тонирам* стъклата? /forums.hondabg.com/. Но с виолетовия мек нюанс открих, че мога да *тонирам* перфектно червилото си /www.tialoto.bg/. Една част от косата намазвам с балсам смесен с боя за коса, за да си *тонирам* цвета /beautyandrelaxblog.blogspot.com/) и **тунигвам** ‘подобрявам/усъвършенствам’ (*кола, спирачки, гуми*; Цецо, май ще трябва да си *тунигвам* каляската, че не върви нещо.... ;) /skodaclub.bg/). От разговорната реч вторият глагол преминава и в медиите: Алисия си *тунигва* ДУПЕТО /lifestyle.bg/.

Интересен е и глаголет **циментирам** в преносна употреба (Целта ми е да ви привлека по-близо до себе си, за да *циментирам* (= привързвам) сърцата ви към мен. Пита ли, пита, *циментирам* желанието да си изпея всичко /www.powerplusreiki.com/. Това събитие в тази страна *циментира* тъпата мисъл, че да си беден и неудачен означава да си честен и принципен /Мартин Карбовски, 31.07.2013, „Стандарт“/). Според контекста значението приблизително е ‘затвърдявам’. В Речник на новите думи се посочва, че новото значение се корени в политиката – ‘правя по-категорично и сигурно нещо, някаква проява’.

С остра негативна оценка, мотивирана и словообразователно, са **циганизирам** и **чалгизирам** (Целта е да не слагам допълнителни дисплеи по таблото и да *циганизирам* космическия кораб /forums.hondabg.com/. Лошият живот, фашизмът, комунизмът, мутризмът и дори политическата ни мафия са успели да ни *чалгизират* и обезграмотят... /cyclone.rssing.com/). Пейоративността нараства и от субективността на изказванията (неслучайно това са коментари на злободневни новини, срв. Иначе статията умело е преекспонира на истина реални тенденции в манталитета на народонаселението на тая територия, но само и типично български ли са, след като от над 20 години ни опростачват, *чалгизират*, *циганизират* и ориентализират? /www.pan.bg/. Малкият брой примери ни позволява да ги окажем като своеобразни оказионализми, а процесите „оказионална дерективация и оказионална транзитивация имат ярък израз преди всичко в разгорната реч“ (Норман 1979: 30).

Стилово маркиран като разговорно-просторечен (Баракова 1999: 459) е глаголет **здрависам** (Не знам, но това ми се вижда леко набутване – хиляди долари, само за да ида до г-н Крейг и да му *здрависам* стегнатата длан? /cinemascrotum.wordpress.com/; Нека *здрависам* Даньо, не почвай с лошо /Николай Писаров, 2001, books.google.bg/. Най-много от всичко би ме зарадвало да зърна Фидел и просто да го *здрависам* /bul-mamma.com/), разговорен и/ ‘начинателен’ е **захващам** (Не мога да *захвана* с тема разговора /pickup-project.net/). Естествена е употребата в медиите: Любимец на Сектор „Г” обяви: Зарязвам футбола и *захващам* бизнес /www.blitz.bg/. Общината *захвана* Коледното украсяване /www.presstv.bg/ и др.

Глаголът **сдобрявам** изпуска възвратна частица (се) и предлог (с), но примерите ни са предимно в множествено число: Как да сдобря родителите си? /story.rozali.com/. Как да сдобря приятелите си? /vbox7.com/. Котка и куче под един покрив? Мога ли да ги „сдобря“? /forum.dog.bg/. Ще ви сдобря /detstvoto.net/. Споменатата от Пенка Баракова тенденция на присъединяване на обект в единствено число е ограничена (само един пример в ексцерпцията).

В последните години актуалност придоби глаголът **отлюспвам**. Но докато в публицистична реч е израз на политически страсти, в интернет употребите са далеч по-разнообразни: Движението ми е май необходимост. та затова сигурно все си намирам да *отлюспвам* нещо :) /www.bg-mamma.com/; обаче още някой и друг месец и го *отлюспвам* (= отбивам), не мога още много да издържа спането в неадекватни пози /forum.rozali.com/. А намеки че и моя дъмп не харесва и ги *отлюспвам* и двамата с бая ти Иван /www.nbs-set.com/. Стеф: Тези мнения ги *отлюспвам* от тука да си говорите на спокойствие за паладините по принцип /forums.rpgbg.net/.

Предпочитанието към глагола се дължи и на неговата образност, и на субективността му. Оттук присъствие в текстове на политическия (Няма какво да си играя на разни движения, идейни течения, сдружения с идеална, подмолна или каквато и да е там цел, да събирам групи, групички, групировки, да отцепвам заговорници, да *отлюспвам* недоволници отляво, отдясно, от центъра, тъча, точката на дузпата, малката и голямата парламентарна палантерия /stankov.interbild.net/. Какъв си ти брадат смешнико, че ще *отлюспваш* някой???) /коментар, news.bg/) и спортния дискурс (Считано от този момент нататък разцепвам новосъздадения отбор и *отлюспвам* играещите в него чужденци /trip.dir.bg/).

Близи по значение са **сбъдвам**¹⁴ и **случвам**. Но докато при първия глагол се очертава все по-засилваща се употреба в сексуален смисъл (Притеснявала се да не реша да си *сбъдвам* мераците на друго място /ustni.com/. Започнах да *сбъдвам* всяка младежка фантазия, която съм имал... /stand.bg/), вторият е с много широка селективност –

¹⁴ Примери: А и от текущи задачи обикновено бавно *сбъдвам* нещата /fitnessinstructor.com/. Мисля, че за нищо... заета съм с това да *сбъдвам* идеите си и не ми остава време за мечти... /psp.bg/

използва се навсякъде и с всякакви разширители¹⁵. Неслучайно интернет потребителите, обединени от проблемите на езика, коментират този активен процес. Сrv. Коментар на Marfa: Вярваш или не, но в понеделник започнах публикация, която смятах да озаглавя „Кой такава пиесата?“¹⁶. От известно време случващите се явления започнаха да ми *случват* пристъпи на безпричинна агресия, но по някое време се улових, че запомням ключови фрази. Например откровението, че жените решавали кога да се случат децата (бтв); обяснението как случвал театърът (отново бтв), а в Капитал някакви хора *случваха* някакво културно събитие, забравих вече какво. **Та започнах да разработвам тезата, че „случвам“ е новото „таковам“** (разр. моя – Т. Р.). Обаче сега ще поизчакам малко, щото ще е тъпо веднага да кача статия със същия сюжет. :) (25.01.2012 в 14:45).

Отговор на Павлина: Интересна теза, ще очаквам да я представя: виждам само едно затруднение пред случвам. Обичайната му употреба е като възвратен глагол. Много по-рядко се използва като невъзвратен и преходен (случихме слънчево време). Разбира се, това е преодолимо – някои от нас вече заявяват, че случват собствения си живот (26.01.2012 в 8:39, <https://pavlinav.wordpress.com/2012/01/25/1-13/>).

Приведохме дословно разменените мнения в персонален блог на езикови теми не само поради приликата с универсалния разговорен глагол **таковам** (Куртева 2010), но и защото се изреждат различни проявления: нормативният непреходен и възвратен, но и безличен глагол¹⁶; личният преходен глагол в определен контекст и с ограничен набор от преки допълнения (*Случвам* пазарен ден /www.public-republic.com/).

¹⁵ Или култовото „случване“, превърнало се в дума-мантра! /litenet.bg/publish2/bstoimenova/iavorov.htm/.

¹⁶ „Случва се“ – какво значи този безличен глагол?! Ще чуете по радио и телевизия високопарни излияния на фолк-певици от сорта: „Сега работя по един проект, който трябва да се случи до края на годината“; или пък някой министър ще рече: „Тази програма се случва с финансиране от Европейския съюз“. Програмите и проектите не се случват! Те се осъществяват или се провеждат. Случват се случки! Случват се събития (<http://ochemist.losttribesource.org/pravopis.htm>).

Обаче в интернет цитираните значения и примери на **случвам/случа** необосновано се смесват¹⁷ (неочакваното намиране е вид късмет), но и нагледно ни представят разликата с новия транзитивен глагол **случвам**, в който говорещият не иска да остави нищо на случайността, а е решен сам да действа за постигане на целите си. Да сравним горните примери със следващите: Разликата е в посока на начина, по който *случвам* нещата и е налице пълна промяна на отношението към себе си и към хората /www.intunitycoaches.com/; събудих се рано, прекалено рано, и пълна с енергия да *случвам* нещата /www.jenite.net/. Появило се е ново устойчиво съчетание *случвам нещата*, където основна е семата *каузиране*⁷. Семантично може да се представи в аналитичен вид чрез експлицитен каузативен глагол ‘*правя*’ и ‘*карам*’ (Братанова 2010: 4), т.е. ‘*правя / карам нещо да стане реално*’.

Екскерпиряхме повече примери с абсолютна употреба на преходния глагол (Пари ли на кожата от антицелулитния? Аз все на парещи *случвам* /www.bg-mamma.com/. Беше използвана техниката отворено пространство, за да се обсъди темата „Образованието – промяната, която *случвам*“ /ytotseva.blogspot.com/), което доказва неустановеността и „чудатостта“ на някои от употребите (причина да не ги харесваме и затова да не ги използваме, отричайки ги), както и мотив за зараждане в езика – според Б. Норман окасионалните дерективи, т.е. „образуването на невъзвратни от възвратни запълват „празното квадратче в модела“ (Норман 1979: 26).

Разнообразните примери подкрепят извода за регистрираната омонимия между некаузативни непреходни глаголи и каузативните им преходни корелати (Буров 2017б: 27). Анализиранияте глаголи са транзитивни, т.е. „преходността на глаголите в съвременния език се оказва изключително ценно семантично свойство“ (Баракова 2003: 196). Чрез придвижването на глаголите между двата полюса на опозицията преходност – непреходност се актуализират каузативните отношения в българския език (Баракова 1999: 463). Но и самата

¹⁷ 1. Неочаквано намирам, заварвам. Напр. *Случих* евтини обувки. *Случих* го в добро настроение. *Случих* хубави чушки. – 2. Сполучвам, имам късмет. *Случихме* хубаво време. *Случих* с добра жена /ochemist.lostribesource.org/pravopis.htm/.

опозиция нетранзитивност – транзитивност се десемантизира, което ще доведе до загуба на семантичното разграничение между преходни и непреходни глаголи (Буров 2017б: 30). Роенето на каузативи е резултат от „повторно „повлияване“ отвън“, от английския език (стартирам, финализирам) (Пантелеева 2005: 222), затова се налага побългаряване. Освен чужда мода наблюдаваното явление се вписва по различен начин и с различни глаголи в общите тенденции към каузативност, конверсия и синтетизъм. Напр. неправилната употреба на *страхувам* е персонална проява, тенденциозно изкривяване на правилата с цел привличане на внимание в публичното пространство, докато при *усмихвам* заиграването с езика е породено от субективното намерение да се въздейства върху събеседника и не нарушава прекомерно естетическата норма за уместно и неуместно.

„Така че и децата, и възрастните са склонни да напънат езика, за да изразят каузативност; възрастните просто са малко по-придирчиви в избора на глаголи за напъване“ (Пинкър 2007: 328).

ЛИТЕРАТУРА

- Атанасова 2013:** Атанасова, А. *Словообразователни особености на новата глаголна лексика в българския език* (<http://neolex-bg.org/wp-content/uploads/2013/Issues/Publications/01%20Atanasova.pdf>). **Atanasova 2013:** Atanasova, A. *Slovoobrazovatelni osobenosti na novata glagolna leksika v balgarskiya ezik*.
- Баракова 2003:** Баракова, П. *Умира ли глаголт?* // Езикът и литературата в епохата на глобализацията. София: „Св. Климент Охридски“, 192–198. **Barakova 2003:** Barakova, P. *Umira li glagolat?* // *Ezikat i literaturata v epohata na globalizaciyata*. Sofia: „Sv. Kliment Ohridski“, 192–198.
- Баракова 1999:** Баракова, П. *Транзитивация и дерефлективация на глаголите в българския език*. // Език. Литература. Идентичност. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 455–466. **Barakova 1999:** Barakova, P. *Tranzitivatsia i dereflektivatsia na glagolite v balgarskiya ezik*. // *Ezik. Literatura. Identichnost*. Sofia: UI „Sv. Kliment Ohridski“, 455–466.
- Баракова 1981:** Баракова, П. *Пасив и глаголна лексика*. // Български език, 1, 3–12. **Barakova 1981:** Barakova, P. *Pasiv i glagolna leksika*. // *Balgarski ezik*, 1, 3–12.

- Братанова 2010:** Братанова, Б. *Структури за изразяване на каузативност в съвременния английски и български език*. Автореферат на дисертация за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“. В. Търново. **Bratanova 2010:** Bratanova, B. *Strukturi za izrazuvavane na kauzativnost v savremenniya angliyski i balgarski ezik*. Avtoreferat na disertatsiya za prisazhdane na obrazovatelna i nauchna stepen „Doktor“. Veliko Tarnovo.
- Буров 2017а:** Буров, Ст. *Спонтанни граматични промени в българския език („Унищожаване“ на възвратността)*. // Доклади от Международната юбилейна конференция на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ (София, 15–16 май 2017 г.). Част втора. Отг. ред. Т. Александрова, Д. Благоева. София: Институт за български език, 41–52; електронна публикация (http://ibl.bas.bg/Proceedings_IBL_Conference_2017_Volume_II.pdf). **Burov 2017a:** Burov, St. *Spontanni promeni v balgarskiya ezik („Unishtozhavane“ na vazvratnostta)*. // *Dokladi ot Mezhdunarodnata yubilejna konferentsia na Instituta za balgarski ezik „Prof. Lyubomir Andrejchin“ (Sofiya, 15–16.05.2017)*. Vol. II. Sofia: Institut za balgarski ezik, 41–52; on-line: http://ibl.bas.bg/Proceedings_IBL_Conference_2017_Volume_II.pdf.
- Буров 2017б:** Буров, Ст. *Дерефлексивизация и каузация (на materiale болгарской и русской речи)*. // *Славянские этносы, языки и культуры в современном мире: материалы IV Международной научно-практической конференции, посвященной 60-летию филологического факультета БашГУ (г. Уфа, 12–13 декабря 2017 г.)* / отв. ред. О.П. Касымова. Уфа – Велико Търново: РИЦ БашГУ, 25–34. **Burov 2017b:** Burov, St. *Derefleksivizatsiya i kauzatsiya (na materiale bolgarskoj i ruskoj rechi)*. // *Slavyanskie etnosy, jazyki i kultury v sovremennom mire: materialy IV Mezhdunarodnoj nauchno-prarticheskoj konferentsii, posvyashtennoj 60-letiyu filologicheskogo fakulteta BashGU (Ufa, 12–13.12.2017)*. Ufa – Veliko Tarnovo: RITS BashGU, 25–34.
- Буров 2015:** Буров, Ст. *Тенденции и промени в съвременната българска граматика*. // *Български език*, LXII, 3, 7–24. **Burov 2015:** Burov, St. *Tendentsii i promeni v savremennata balgarska gramatika*. // *Balgarski ezik*, 3, 7–24.
- Димитрова 1988:** Димитрова, М. *Преходност / непреходност при някои непрефигирани глаголи със сема ‘издавам / произвеждам звук, шум’* // *Български език*, 5, 442–446. **Dimitrova 1988:** Dimitrova, M. *Prehodnost / neprehodnost pri nyakoi neprefigirani glagoli sas sema izdavam / proizvezhdam zvuk, shum’* // *Balgarski ezik*, 5, 442–446.

- Иванова 2013:** Иванова, Д. *Стандарт и субстандарт в българския език (между теорията и прагматиката)*. // OPERA SLAVICA, XXIII, 4, 187–196. **Ivanova 2013:** Ivanova, D. Standart i substandart v balgarskiya ezik (mezhdru teoriyata i pragmatikata). // OPERA SLAVICA, XXIII, 4, 187–196.
- Куртева 2010:** Куртева, Т. *Универсалният разговорен глагол таковам и неговите производни*. // Проблеми на устната комуникация. Книга осма. Осма национална научна конференция с тематичен блок, посветен на 10-годишнината от вестник „Янтра днес“ – 5–6 юни 2008 г. В. Търново, 176–190. **Kurteva 2010:** Kurteva, T. Universalniyat razgovoren glagol takovam i negovite proizvodni. // Problemi na ustnata komunikacia. Kn. 8. Veliko Tarnovo, 176–190.
- Норман 1979:** Норман, Б. *Синтактичен каузатив в българския, руския и белоруския език*. // Съпоставително езикознание, 2, 23–30. **Norman 1979:** Norman, B. Sintaktichen kausativ v balgarskia, ruskia i beloruskia ezik. // Sapostavitelno ezikoznanie, 2, 23–30.
- Пантелеева 2005:** Пантелеева, Хр. *За адаптирането на някои чуждици в съвременния български език след заемането им от съответния чужд език*. // Езиковедски проучвания в памет на професор Йордан Заимов (1921–1987). София: АИ „Марин Дринов“, 221–224. **Panteleeva 2005:** Panteleeva, Hr. Za adaptiraneto na nyakoi chuzhditsi v savremennia balgarski ezik sled zaemaneto im ot saotvetnia chuzhd ezik. // Ezikovedski prouchvania v pamet na profesor Yordan Zaimov (1921–1987). Sofia: AI „Marin Drinov“, 221–224.
- Пернишка, Благоева, Колховска 2010:** Пернишка, Ем., Д. Благоева, С. Колховска. Речник на новите думи в българския език (от края на XX и първото десетилетие на XXI в.). София: Наука и изкуство. (РНД). **Pernishka, Blagoeva, Kolhovska 2010:** Pernishka, Em., D. Blagoeva, S. Kolhovska. Rechnik na novite dumi v balgarskia ezik (ot kraya na XX i parvoto desetiletie na XXI v.). Sofia: Nauka i izkustvo.
- Пернишка, Благоева, Колховска 2001:** Пернишка, Ем., Д. Благоева, С. Колховска. Речник на новите думи и значения в българския език. София: Наука и изкуство. (РНДЗ). **Pernishka, Blagoeva, Kolhovska 2001:** Pernishka, Em., D. Blagoeva, S. Kolhovska. Rechnik na novite dumi i znacheniya v balgarskia ezik. Sofia: Nauka i izkustvo.
- Пинкър 2007:** Пинкър, Ст. *Езиковият инстинкт. Как умът създава езика*. София: „Исток–Запад“. **Pinkar 2007:** Pinkar, St. *Ezikoviyat instinct. Kak umat saz dava ezika*. Sofia: „Iztok–Zapad“.

- Рабовянова 2016:** Рабовянова, Т. *За употребата на някои глаголи в разговорната реч.* // Проблеми на устната комуникация. Книга десета. Десета национална научна конференция. Велико Търново, 172–185.
- Rabovynov 2016:** Rabovyanova, T. *Za upotrebatata na nyakoi glagoli v razgovornata rech.* // Problemi na ushnata komunikatsiya. Kn.10. Deseta natsionalna nauchna konferentsia. Veliko Tarnovo, 172–185.
- Чакърва 2003:** Чакърва, Кр. *Българският Нарцис в огледалото на своя език (наблюдения върху естетическата норма в съвременната речева практика на българина).* // Алманах за литература и изкуство „Света гора“, В. Търново, 4, 243–260. **Chakarova 2003:** Chakarova, K. *Balgarskiyat Nartsis v ogledaloto na svoya ezik (nablyudenia varhu esticheskata norma v savremennata recheva praktika na balgarina).* // Almanah za literature i izkustvo „Sveta gora“, Veliko Tarnovo, 4, 243–260.